

Philosophical sciences

ВОРОНKOBA Валентина Григорівна,

д-р філос. наук, професор,
академік НАН BO України,
Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні
Запорізького національного університету
ORCID ID: 0000-0002-0719-1546

НІКІТЕНКО Віталіна Олександрівна,

д-р філос. наук, професор,
Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні
Запорізького національного університету
ORCID ID: 0000-0001-9588-7836

КІВЛЮК Ольга Петрівна,

д-р філос. наук, професор,
Київський університет інтелектуальної власності та права
ORCID ID: 0000-0002-7900-9299

КРУПІА Андрій Геннадійович,

аспірант спеціальності 033 «Філософія»,
Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні
Запорізького національного університету
ORCID ID: 0000-0003-2746-6786

СЛЮСАРЬ Микита Юрійович,

аспірант спеціальності 033 «Філософія»,
Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні
Запорізького національного університету
ORCID ID: 0000-0002-6423-9155
м. Запоріжжя, Україна

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
СИНЕРГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
ТА ЦИФРОВОГО ГУМАНІЗМУ
ТА ЇХ ВПЛИВ НА ДОСЯГНЕННЯ
ГУМАНІТАРНОЇ БЕЗПЕКИ**

Стрімкий розвиток цифрових технологій і систем штучного інтелекту зумовлює глибокі трансформації сучасного суспільства, що проявляються у зміні соціальних практик, комунікаційних моделей, управлінських про-

цесів та форм взаємодії людини з технологічним середовищем. У цих умовах особливого значення набуває проблема поєднання технологічного прогресу з гуманістичними цінностями, що знаходить своє відображення у концепції цифрового гуманізму¹. На концептуальному рівні синергія штучного інтелекту та цифрового гуманізму формує нову теоретико-методологічну парадигму осмислення ролі технологій у розвитку цивілізації, спрямовану на забезпечення гуманітарної безпеки, захист прав людини, збереження культурної ідентичності та утвердження принципів соціальної справедливості у цифрову епоху. У площині інституційних змін штучний інтелект постає не лише як технологічний інструмент обробки інформації, а як фактор трансформації соціальної реальності, що впливає на формування нових ціннісних орієнтирів, моделей управління та механізмів суспільної взаємодії. Концепція цифрового гуманізму, у свою чергу, спрямована на забезпечення гармонізації технологічного розвитку з гуманістичними принципами, що передбачає відповідальне використання цифрових технологій, орієнтоване на благо людини та суспільства. У контексті філософії цифрової модерності концептуалізація синергії штучного інтелекту та цифрового гуманізму ґрунтується на ідеї взаємодії технологічних, соціальних та етичних вимірів розвитку сучасної цивілізації. У цьому контексті гуманітарна безпека розглядається як стан захищеності людини, суспільства та культурних цінностей від ризиків і загроз, що виникають унаслідок технологічних трансформацій, інформаційних впливів і глобальних процесів цифровізації. У гносеологічній площині синергетичний підхід дозволяє розглядати взаємодію штучного інтелекту та гуманістичних принципів як динамічний процес, у межах якого формуються нові механізми забезпечення соціальної стабільності, інформаційної прозорості та гуманітарної безпеки. Таким чином, дослідження теоретико-методологічних засад синергії штучного інтелекту та цифрового гуманізму набуває важливого значення для розуміння місця і ролі технологій у сучасному суспільстві, формування відповідальної цифрової культури та створення умов для сталого цивілізаційного розвитку, у якому

1 Ажажа М., Воронкова В., Несторенко Т., Нікітенко В. Синергія III та цифрового гуманізму в системі публічного управління повоєнного відновлення України. *Edukacja i społeczeństwo X. Zbiór prac naukowych*. Tetyana Nestorenko, Renáta Bernátová (red.). Akademia Śląska: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Technicznej w Katowicach, Polska. С. 346-358. <https://doi.org/10.54264/M058> <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/16e64cd03975f31fe0d3a076e523bb73.pdf>

інноваційний прогрес поєднується з морально-етичними, соціальними та гуманістичними цінностями².

Мета дослідження полягає у філософсько-теоретичному обґрунтуванні та концептуалізації синергії штучного інтелекту і цифрового гуманізму, а також у визначенні їхнього впливу на формування та забезпечення гуманітарної безпеки в умовах глобальних цифрових трансформацій сучасного суспільства. У межах дослідження передбачається з'ясування теоретико-методологічних засад взаємодії технологічних інновацій і гуманістичних цінностей, визначення ролі штучного інтелекту у трансформації соціальних інститутів та комунікаційних процесів, а також обґрунтування значення цифрового гуманізму як концептуальної основи гармонізації технологічного розвитку з принципами захисту прав людини, соціальної справедливості та сталого цивілізаційного розвитку.

Методологія дослідження. У перспективі глобальних трансформацій методологія дослідження ґрунтується на постмодерністському підході, який передбачає критичне переосмислення традиційних уявлень про взаємодію людини, технологій і суспільства в умовах цифрової цивілізації. Постмодерністська методологія дозволяє розглядати синергію штучного інтелекту та цифрового гуманізму як складний і багатовимірний процес, що формується на перетині технологічних інновацій, соціокультурних трансформацій та етичних принципів. У межах дослідження використано міждисциплінарний підхід, який поєднує філософський аналіз, концептуальну реконструкцію та інтерпретативні методи осмислення сучасних цифрових процесів³.

В умовах становлення алгоритмічної раціональності важливу роль відіграє синергетичний підхід, що дає можливість розглядати взаємодію штучного інтелекту і цифрового гуманізму як динамічну систему, у якій відбуваються процеси самоорганізації, емерджентності та трансформації соціальних інститутів. Застосування герменевтичного

2 Voronkova V., Nikitenko V., Azhazha M., Nestorenko T. Social and humanitarian dimensions of sustainable development in the age of digital transformations: from traditional approaches to innovative solutions. Role of Science and Education in Sustainable Development: Conference Proceedings of 5th International Scientific Conference, the Academy of Silesia, 25-26.02. 2026. Katowice, Poland, 2026. С. 336-343. URL: <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/fbe836cf224772d93adb7dfd8374fa19.pdf>

3 Воронкова В.Г., Нікітенко В.О. Синергія цифрових технологій у освіті, науці та бізнесі: ефективність і ризики. Integration of Education, Science and Business in Modern Environment: Winter Debates: Proceedings of the 7th International Scientific and Practical Internet Conference, February 5-6, 2026. FOP Marenichenko V.V., Dnipro, Ukraine, С. 88-91. URL: <http://www.wayscience.com/konferentsiya-7-5-6-lyutogo-2026/>

та дискурсивного аналізу сприяє глибшому розумінню ціннісних і культурних аспектів цифрових технологій, а також їхнього впливу на формування гуманітарної безпеки. Такий методологічний підхід дозволяє комплексно дослідити роль штучного інтелекту в сучасному суспільстві та визначити можливості гармонізації технологічного розвитку з гуманістичними принципами цифрового гуманізму⁴. Методологія дослідження спирається на постмодерністську наукову традицію та поєднує підходи постструктуралізму, постфеноменології й інших сучасних критичних концепцій осмислення технологічної реальності. Постструктуралістський підхід дає змогу аналізувати штучний інтелект і цифровий гуманізм як дискурсивні конструкції, що формуються у просторі соціальних практик, комунікацій та владно-знанневих відносин. У цьому контексті дослідження спрямоване на виявлення того, як цифрові технології трансформують структури знання, соціальні інститути та форми взаємодії між людиною, державою і суспільством.

Як репрезентує цифровий дискурс, постфеноменологічна перспектива дозволяє розглядати технології штучного інтелекту як медіатори людського досвіду, що змінюють способи сприйняття реальності, комунікації та прийняття рішень у цифровому середовищі. Такий підхід підкреслює, що технології не є лише інструментами, а виступають активними чинниками формування нових соціальних і культурних практик. Поєднання постструктуралістського та постфеноменологічного підходів доповнюється синергетичною логікою аналізу складних систем, що дозволяє дослідити взаємодію штучного інтелекту й цифрового гуманізму як процес самоорганізації та емерджентного розвитку. Це забезпечує можливість комплексного філософського осмислення ролі інноваційних технологій у формуванні гуманітарної безпеки та визначенні нових принципів співіснування людини і технологічного середовища в умовах цифрової цивілізації⁵.

4 Коломоєць Ірина. Цифровий гуманізм як соціокультурна парадигма гуманістично-орієнтованого суспільства цифрової епохи. HUMANITIES STUDIES: збірник наукових праць / Голов. ред. В. Г. Воронкова. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2025. Випуск 25 (102). С.56-67. <https://doi.org/10.32782/hst-2025-25-102-06>

5 Voronkova V. Nikitenko V. Synergy between artificial intelligence and digital humanism for humanitarian security: sustainable post-war development and recovery in Ukraine. University sciences. International Interdisciplinary Scientific Journal pp. 88-102. <https://doi.org/10.51587/3068-3580/US-2025-12-2> URL: https://www.us-journal.us/wp-content/uploads/2025/12/US-2_10.pdf

Теоретико-методологічні засади взаємодії штучного інтелекту та цифрового гуманізму

У контексті цифрової трансформації концептуалізація теоретико-методологічних засад взаємодії штучного інтелекту та цифрового гуманізму передбачає філософське осмислення їх як взаємопов'язаних елементів сучасної цивілізації. У цьому контексті штучний інтелект розглядається не лише як технологічний інструмент обробки даних і автоматизації процесів, а як чинник трансформації соціальних інститутів, комунікаційних практик та форм пізнання. Цифровий гуманізм, своєю чергою, постає як ціннісно-нормативна парадигма, що спрямована на гармонізацію технологічного розвитку з принципами людської гідності, свободи, відповідальності та соціальної справедливості. Розкриття теоретико-методологічних засад взаємодії цих феноменів дає можливість визначити їхню роль у формуванні нової моделі суспільного розвитку, у якій інноваційні технології поєднуються з гуманістичними цінностями. Такий підхід дозволяє осмислити синергію штучного інтелекту і цифрового гуманізму як складний міждисциплінарний процес, що охоплює філософські, соціальні, етичні та управлінські виміри розвитку сучасного суспільства⁶.

Філософська інтерпретація підтверджує, що постмодернізм – це філософська, культурна та соціальна течія, яка виникла в середині XX століття як критика модернізму та раціоналістичних парадигм. Постмодернізм підкреслює множинність істин, відмову від універсальних метанаративів, фрагментарність знання та гнучкість соціальних структур. Основні риси постмодернізму: критика універсальних істин та великих наративів – у постмодернізмі відкидається ідея єдиної істини або глобальної концепції розвитку; релятивізм і плюралізм – визнання множинності точок зору, культурних практик та знань; фрагментарність і децентрація – суспільство і знання розглядаються як мережеві, динамічні системи без центральної, абсолютної структури; інтертекстуальність і симулякри – реальність у постмодернізмі часто розглядається як конструкція через мови, знаки та образи (Жан Бодріяр); критичне ставлення до технологій і влади – аналізує, як знання, інформаційні системи та технології впливають на суспільство

6 Nikitenko V., Voronkova V., Oleksenko R., Kyvliuk O., Klochek L., Koliada N., Abramov O., Drachuk M. (2025). Developing the Concept of Digital Humanism as Human Interaction with Artificial Intelligence. Pakistan Journal of Life and Social Sciences. 23(1): P. 235-248. URL: https://www.pjlss.edu.pk/pdf_files/2025_1/161-170.pdf

та ідентичність людини. У контексті освіти, цифрових технологій і гуманітарної безпеки, постмодернізм дає змогу критично осмислити роль штучного інтелекту; розглядати цифрові технології як складні соціальні та культурні системи; інтегрувати етичні та гуманістичні аспекти в технологічні практики; враховувати множинність інтересів, культурних контекстів та глобальних ризиків. На основі філософської інтерпретації постмодернізм виступає як філософська рамка критичного осмислення технологічного розвитку у соціокультурному контексті. Він підкреслює множинність значень, децентрацію знання та відсутність універсальних рішень, що особливо важливо при аналізі взаємодії людини і систем штучного інтелекту. Постмодерністський підхід дозволяє розглядати цифрові технології не лише як інструментальні механізми, а як дійсно соціокультурні та етичні явища, що формують нові моделі управління, комунікацій і прийняття рішень у суспільстві. З точки зору гуманітарної безпеки, постмодернізм акцентує увагу на критичному осмисленні ризиків і можливостей цифрових систем, а також на гармонізації технологічного прогресу з гуманістичними цінностями, що є ключовим у формуванні цифрового гуманізму. Тобто постмодернізм у цьому контексті дозволяє поєднувати технологічну інновацію з етичним, соціальним та культурним виміром, створюючи основу для безпечної та відповідальної цифрової цивілізації⁷.

Філософська рамка критичного осмислення технологічного розвитку у соціокультурному контексті передбачає розгляд технологій не лише як технічних інструментів або засобів оптимізації процесів, а як соціокультурних феноменів, що впливають на структуру суспільства, систему цінностей, способи комунікації та форми взаємодії між людьми. У цьому вимірі технологічний розвиток аналізується через призму гуманітарних наук, філософії та соціальної теорії, що дозволяє виявити його глибинні культурні, етичні та світоглядні наслідки. Критичне осмислення технологій означає аналіз того, як цифрові системи, алгоритми та штучний інтелект трансформують соціальні інститути, змінюють моделі управління, економічні відносини та інформаційні

7 Воронкова В.Г., Нікітенко В.О. Цифровий гуманізм як комунікаційна парадигма постінформаційного суспільства. Комунікаційний простір постінформаційного суспільства: гуманітаристика перед викликами воєнного часу: Збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 22 травня 2025 року) / за ред. Жорнокуй У.В. і Кивлюк О.П. Київ: НУБіП України, 2025. С.145-146. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17955919>

практики. У соціокультурному контексті технології впливають на формування нових типів ідентичності, змінюють характер соціальних зв'язків, створюють нові комунікаційні простори та формують цифрову культуру. У межах такого підходу особлива увага приділяється ціннісному та етичному виміру технологічного розвитку. Це означає оцінку того, наскільки інноваційні технології відповідають принципам людської гідності, свободи, соціальної справедливості та безпеки. • У руслі інноваційної модернізації технологічний прогрес розглядається не лише як фактор економічної ефективності, а як чинник цивілізаційної трансформації, що визначає нові моделі взаємодії людини, держави і суспільства. У контексті дослідження взаємодії штучного інтелекту та цифрового гуманізму така філософська рамка дозволяє оцінити не тільки функціональні можливості технологій, але й їхній вплив на гуманітарну безпеку, культурні цінності та соціальну стабільність сучасного суспільства. Як свідчить епістемологічна рефлексія, це створює підґрунтя для формування відповідальної моделі розвитку цифрових технологій, у якій інновації поєднуються з гуманістичними принципами та потребами людини⁸.

Концептуалізація філософських підходів до осмислення синергії штучного інтелекту та цифрового гуманізму в умовах цифрової цивілізації

Концептуалізація філософських підходів до осмислення синергії штучного інтелекту та цифрового гуманізму в умовах цифрової цивілізації означає теоретичне узагальнення та системне осмислення ідей, принципів і наукових підходів, які пояснюють взаємодію сучасних цифрових технологій із гуманістичними цінностями суспільства. У цьому контексті концептуалізація передбачає формування цілісної філософської моделі розуміння того, як штучний інтелект інтегрується у соціальні, культурні та комунікативні процеси та яким чином принципи цифрового гуманізму можуть спрямовувати розвиток технологій у напрямі збереження людської гідності, свободи та соціальної справедливості.

⁸ Коломоєць І.В. Цифровий гуманізм в умовах трансформації комунікаційної культури постінформаційного суспільства. Комунікаційний простір постінформаційного суспільства: гуманітаристика перед викликами воєнного часу: Збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 22 травня 2025 року) / за ред. Жорнокуй У.В. і Кивлюк О.П. Київ: НУБіП України, 2025. С. 212-213. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17955919>

У межах цифрової цивілізації така взаємодія розглядається як складний процес, у якому технологічні інновації поєднуються з етичними, соціальними та культурними вимірами розвитку суспільства. Синергія штучного інтелекту і цифрового гуманізму означає взаємодоповнення технологічних можливостей і гуманістичних принципів, що забезпечує більш відповідальне використання цифрових технологій та формує нові підходи до управління, комунікації та соціальної взаємодії. Мета такої концептуалізації полягає у визначенні теоретичних засад гармонійного поєднання технологічного прогресу та гуманістичних цінностей, а також у формуванні філософського підґрунтя для відповідального розвитку штучного інтелекту. У вимірі глобальних трансформацій це дозволяє окреслити принципи використання цифрових технологій, які сприятимуть забезпеченню гуманітарної безпеки, розвитку цифрової культури та сталому цивілізаційному розвитку сучасного суспільства⁹.

Концептуалізація філософських підходів до осмислення синергії штучного інтелекту та цифрового гуманізму в умовах цифрової цивілізації передбачає формування теоретичної моделі, яка пояснює взаємодію технологічного розвитку з гуманістичними цінностями сучасного суспільства. У філософському вимірі така концептуалізація спрямована на аналіз того, як штучний інтелект трансформує соціальні структури, систему знань, комунікаційні практики та форми взаємодії людини з технологічним середовищем, а також яким чином принципи цифрового гуманізму можуть забезпечити етичне та відповідальне використання інноваційних технологій. У цьому контексті синергія штучного інтелекту і цифрового гуманізму розглядається як взаємодія технологічних можливостей і гуманістичних цінностей, що сприяє гармонізації інноваційного розвитку з принципами людської гідності, свободи, соціальної справедливості та гуманітарної безпеки. Проблематика взаємодії людини і технологій активно досліджується у сучасній філософії, соціології та теорії інформаційного суспільства. Значний внесок у розвиток філософії інформації та цифрової етики зробив Лучано Флоріді, який розглядає цифрову реальність як нову «інфосферу», у межах якої людина

⁹ Воронкова В.Г., Нікітенко В. О. Синергія штучного інтелекту і цифрового гуманізму в умовах цифрової епохи. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції за участю молодих учених та здобувачів вищої освіти «Актуальні питання суспільства у сферах екологічної та цивільної безпеки, енергозбереження, менеджменту та економіки». Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2025. С.176-179.

і технології формують спільний простір існування. Філософські питання майбутнього штучного інтелекту та його впливу на цивілізаційний розвиток аналізує Нік Бостром¹⁰, який досліджує потенційні можливості та ризики розвитку інтелектуальних технологій. Соціальні трансформації, що відбуваються під впливом цифрових технологій, досліджує Мануель Кастельс, який сформулював концепцію мережевого суспільства, де інформаційні потоки та цифрові мережі визначають структуру економіки, політики та культури. В руслі постнекласичної науки питання влади даних і цифрового контролю в сучасному суспільстві розглядає Шошана Зубофф, яка досліджує феномен так званого «капіталізму спостереження». У межах філософського аналізу технологій важливе значення мають ідеї Дона Іде, одного із засновників постфеноменології, який доводить, що технології виступають медіаторами людського досвіду та змінюють спосіб сприйняття реальності. Водночас постструктуралістські підходи, представлені працями Мішеля Фуко, Жана Бодріяра та інших мислителів, дозволяють аналізувати технології як елементи складних систем влади, знання і комунікації. Таким чином, сучасні філософські дослідження підтверджують, що розвиток штучного інтелекту необхідно розглядати не лише як технічний процес, а як соціокультурний і цивілізаційний феномен, який потребує інтеграції технологічних інновацій із принципами цифрового гуманізму для забезпечення сталого та безпечного розвитку суспільства.

Вплив синергії штучного інтелекту і цифрового гуманізму на формування гуманітарної безпеки сучасного суспільства

Концептуалізація впливу синергії штучного інтелекту і цифрового гуманізму на формування гуманітарної безпеки сучасного суспільства полягає у філософському осмисленні взаємодії технологічних інновацій та гуманістичних цінностей як важливого чинника цивілізаційного розвитку. У цьому контексті синергія штучного інтелекту і цифрового гуманізму розглядається як процес взаємодоповнення технологічних

¹⁰ Нікітенко В. О., Воронкова В.Г., Кивлюк О. Синергія штучного інтелекту та цифрового гуманізму як чинники гармонійної взаємодії людини, технологій і суспільства. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції за участю молодих учених та здобувачів вищої освіти «Актуальні питання суспільства у сферах екологічної та цивільної безпеки, енергозбереження, менеджменту та економіки». Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2025. 305 с. С. 194-196.

можливостей і гуманістичних принципів, спрямований на забезпечення гармонійного функціонування соціальних інститутів, захист прав людини та підтримку культурної і ціннісної стабільності суспільства. За критеріями постнекласичної науки гуманітарна безпека у такому вимірі постає як складова національної та глобальної безпеки, що охоплює захист духовних, культурних, інформаційних та соціальних основ життя суспільства. Використання штучного інтелекту в різних сферах – управлінні, освіті, економіці, інформаційних системах – створює нові можливості для підвищення ефективності соціальних процесів, але водночас породжує нові ризики, пов'язані з інформаційною маніпуляцією, нерівністю доступу до технологій, загрозами приватності та трансформацією соціальних відносин. В методологічному полі синергетики цифровий гуманізм виступає концептуальною основою, що спрямовує розвиток технологій у напрямі збереження людської гідності, свободи та соціальної відповідальності. Синергія штучного інтелекту і цифрового гуманізму сприяє формуванню нової моделі гуманітарної безпеки, у якій інноваційні технології використовуються не лише для підвищення ефективності управління та комунікації, а й для підтримки культурного розвитку, соціальної стабільності та сталого функціонування суспільства в умовах цифрової цивілізації¹¹.

Теоретичне значення проблеми синергії штучного інтелекту та цифрового гуманізму для формування гуманітарної безпеки полягає у поглибленні філософського розуміння взаємодії технологічного розвитку та гуманістичних цінностей у сучасному суспільстві. Дослідження цієї проблематики сприяє формуванню нових теоретичних підходів до осмислення ролі цифрових технологій у трансформації соціальних інститутів, комунікаційних практик і системи суспільних цінностей. Воно дозволяє розглядати штучний інтелект не лише як інструмент технічного прогресу, а як складний соціокультурний феномен, що впливає на розвиток демократії, культури, освіти, інформаційного простору та гуманітарної безпеки.

11 Воронкова В.Г., Нікітенко В.О. Філософія економічної та соціальної сингулярності. Інженерні інновації та розбудова національної економіки : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції Інженерного навчально-наукового інституту ім. Ю. М. Потебні (15–16 травня 2025 року, м. Запоріжжя) / наук. ред. Н. Г. Метеленко ; Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні Запорізького національного університету. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2025. С. 767-771. URL: https://www.znu.edu.ua/i_znu/ nauka/2025/4zbiirnik_konfer_2025.pdf

В рамках постмодерної парадигми знання теоретичне осмислення синергії штучного інтелекту і цифрового гуманізму збагачує сучасну філософію технологій, соціальну філософію та теорію інформаційного суспільства, оскільки сприяє розробленню концепцій відповідального та етично орієнтованого використання цифрових інновацій. У цьому контексті дослідження формує підґрунтя для інтеграції технологічних досягнень із принципами людської гідності, свободи, соціальної справедливості та культурної ідентичності. Для України значення цієї проблеми є особливо актуальним, оскільки розвиток цифрових технологій і впровадження систем штучного інтелекту відбувається в умовах глибоких соціальних трансформацій, інформаційних викликів та безпекових загроз. Теоретичне осмислення синергії штучного інтелекту і цифрового гуманізму сприяє формуванню наукових підходів до розвитку цифрової держави, удосконалення системи публічного управління, захисту інформаційного простору та зміцнення гуманітарної безпеки. Крім того, така проблематика сприяє інтеграції України у глобальний цифровий простір, розвитку інноваційної економіки, підвищенню рівня цифрової культури суспільства та формуванню стійких демократичних інститутів. Отже, дослідження взаємодії штучного інтелекту і цифрового гуманізму має важливе значення для розроблення стратегій сталого розвитку України, що поєднують технологічний прогрес із гуманістичними цінностями та потребами суспільства¹².

Реалізація впровадження синергії штучного інтелекту та цифрового гуманізму для забезпечення гуманітарної безпеки передбачає комплексний підхід, що поєднує технологічні інновації, гуманістичні цінності та ефективне державне управління. Як окреслює постнекласична методологія такий процес має здійснюватися через кілька ключових напрямів. По-перше, важливим є розроблення державної стратегії розвитку штучного інтелекту, яка б враховувала етичні принципи цифрового гуманізму, захист прав людини та інформаційну безпеку. На тлі суспільної невизначеності це передбачає створення нормативно-правової бази, що

12 Грамчук М. О., Нікітенко В. О. Інтеграція штучного інтелекту у систему міської інфраструктури Smart-City 3.0 в реальному часі. Інженерні інновації та розбудова національної економіки : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції Інженерного навчально-наукового інституту ім. Ю. М. Потебні (15–16 травня 2025 року, м. Запоріжжя) / наук. ред. Н. Г. Метеленко ; Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні Запорізького національного університету. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2025. С. 774-779. URL: https://www.znu.edu.ua/ii_znu/nauka/2025/4zbirnik_konfer_2025.pdf

регулює використання технологій штучного інтелекту у сфері державного управління, освіти, медицини, економіки та інформаційних систем. По-друге, необхідно розвивати цифрову освіту та цифрову культуру суспільства. Формування цифрової грамотності, розвиток критичного мислення та етичного ставлення до використання технологій дозволяють підготувати суспільство до ефективної взаємодії з інтелектуальними системами. По-третє, важливим напрямом є інтеграція штучного інтелекту в систему публічного управління, що сприятиме підвищенню прозорості, ефективності прийняття управлінських рішень та оптимізації державних сервісів. Водночас необхідно забезпечити контроль за використанням алгоритмів і захист персональних даних громадян. По-четверте, реалізація такої моделі потребує міждисциплінарної співпраці науковців, технологічних фахівців, філософів, соціологів і політиків. Саме взаємодія різних галузей знань дозволяє сформувати збалансовану модель розвитку технологій, у якій інновації поєднуються з гуманістичними принципами. По-п'яте, важливо створити інституційні механізми етичного контролю за використанням штучного інтелекту, зокрема етичні комітети, експертні платформи та наукові центри дослідження цифрової етики. Таким чином, у контексті метатеоретичної перспективи впровадження синергії штучного інтелекту та цифрового гуманізму можливе через поєднання технологічного розвитку, гуманістичних принципів, державної політики та суспільної відповідальності, що створює підґрунтя для забезпечення гуманітарної безпеки та сталого розвитку сучасного суспільства, зокрема й України¹³.

Значення цифрового гуманізму як концептуальної основи гармонізації технологічного розвитку та гуманістичних принципів

Обґрунтування значення цифрового гуманізму як концептуальної основи гармонізації технологічного розвитку та гуманістичних принципів полягає у філософському осмисленні ролі технологій у сучасному суспільстві та визначенні ціннісних орієнтирів їхнього розвитку. У контексті стрімкої

13 Коломоець І. В., Воронкова В. Г. Цифровий гуманізм як пошук цінностей у добу алгоритмів і штучного інтелекту: соціально-філософський аналіз Інженерні інновації та розбудова національної економіки : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції Інженерного навчально-наукового інституту ім. Ю. М. Потебні (15–16 травня 2025 року, м. Запоріжжя) / наук. ред. Н. Г. Метеленко ; Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні Запорізького національного університету. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2025. С. 811–815. URL: https://www.znu.edu.ua/ii_znu/nauka/2025/4zbirnik_konfer_2025.pdf

цифровізації та поширення штучного інтелекту виникає потреба у такій концептуальній моделі, яка б поєднувала інноваційний технологічний прогрес із фундаментальними гуманістичними принципами – повагою до людської гідності, свободою особистості, соціальною відповідальністю та справедливістю. В рамках постмодерної парадигми знання цифровий гуманізм постає як філософська та соціокультурна парадигма, що спрямована на забезпечення людиноцентричного розвитку цифрових технологій¹⁴. Його основна ідея полягає в тому, що технології мають служити розвитку людини та суспільства, а не визначати їхні цінності та цілі. Тому цифровий гуманізм орієнтує технологічні інновації на підтримку демократичних принципів, захист прав людини, забезпечення відкритості інформаційного простору та формування довіри між державою, технологічними системами і громадянами. Гармонізація технологічного розвитку та гуманістичних принципів передбачає інтеграцію етичних, соціальних і культурних вимірів у процес створення та впровадження цифрових технологій. Це означає врахування можливих соціальних ризиків, забезпечення прозорості алгоритмів, захист персональних даних, подолання цифрової нерівності та підтримку культурного різноманіття. Таким чином, цифровий гуманізм виступає концептуальною основою відповідального розвитку цифрової цивілізації, у якій технологічні інновації поєднуються з гуманістичними цінностями. Саме такий підхід створює передумови для сталого розвитку суспільства, зміцнення гуманітарної безпеки та формування нових моделей взаємодії людини, технологій і соціальних інститутів у цифрову епоху.

Підкреслено метатеоретичним підходом, що дослідження синергії штучного інтелекту та цифрового гуманізму показує, що сучасна цифрова цивілізація формує нову модель взаємодії людини, технологій і суспільства. Штучний інтелект стає важливим чинником трансформації соціальних інститутів, управлінських процесів, інформаційних комунікацій та економічних відносин. Водночас стрімкий розвиток цифрових технологій потребує гуманістичного та етичного осмислення, оскільки вони можуть

14 Метеленко Н., Клопов І. Воронкова В. Еволюція цифрових технологій від 4g до 5g у контексті промислової революції та вплив на глобальну економіку. Вплив штучного інтелекту на розвиток людини, суспільства, освіти, культури, економіки в умовах війни і поствоєнного відновлення : Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції 21–22 листопада 2025 року / ред.-упорядник: д.філос.н., проф., В. Г. Воронкова, д.е.н., проф. Н. Г. Метеленко. Львів–Торунь : Liha-Pres, 2026. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/book/450>

не лише підвищувати ефективність соціальних систем, а й створювати нові ризики для гуманітарної безпеки, зокрема у сфері інформаційної безпеки, приватності та соціальної справедливості.

Отже, у цьому контексті доцільно підкреслити, що цифровий гуманізм постає як концептуальна парадигма, що орієнтує технологічний розвиток на принципи людиноцентричності, поваги до прав і свобод людини, соціальної відповідальності та етичного використання інновацій. Синергія штучного інтелекту та цифрового гуманізму дозволяє сформувати нову модель розвитку суспільства, у якій технологічні інновації поєднуються з гуманістичними цінностями, що сприяє зміцненню гуманітарної безпеки та сталому цивілізаційному розвитку. Для України ця проблематика має особливе значення, оскільки цифрова трансформація держави відбувається в умовах глобальних викликів, інформаційних загроз та соціальних змін. Теоретичне осмислення взаємодії штучного інтелекту і цифрового гуманізму створює наукове підґрунтя для формування ефективної державної політики у сфері цифровізації, розвитку інноваційної економіки та зміцнення інформаційного і гуманітарного простору держави¹⁵. Практичні рекомендації для України, що мають важливе значення згідно з інноваційною парадигмою: Розробити комплексну національну стратегію розвитку штучного інтелекту, яка поєднуватиме технологічні інновації з принципами цифрового гуманізму та етичного використання технологій¹⁶.

2. Удосконалити нормативно-правову базу щодо використання штучного інтелекту, зокрема у сферах державного управління, економіки, освіти та інформаційної безпеки. 3. Розвивати цифрову освіту та цифрову культуру суспільства, спрямовану на формування критичного мислення, цифрової грамотності та відповідального використання технологій. 4. Інтегрувати системи штучного інтелекту у публічне управління, що сприятиме підвищенню ефективності державних сервісів, прозорості управлінських рішень і боротьбі з корупцією. 5. Створити національні наукові та дослідницькі центри з етики штучного інтелекту і цифрового гуманізму,

15 Воронкова В. Г., Нікітенко В. О., Кивлюк О. П. Філософія штучного інтелекту у контексті викликів, можливостей та змін. Modern innovative strategies in education and science : collective monograph / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services, 2024. С. 90-103. <https://doi.org/10.51587/9798-9895-14670-2024-020>

16 Коломоєць І. В., Воронкова В. Г. Феномен цифрового гуманізму: соціально філософські виміри та перспективи розвитку. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції за участю молодих учених та здобувачів вищої освіти «Актуальні питання суспільства у сферах екологічної та цивільної безпеки, енергозбереження, менеджменту та економіки». Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2025. 305 с. С.190-193.

які б здійснювали міждисциплінарні дослідження у сфері технологій і гуманітарної безпеки. 6. Забезпечити захист інформаційного простору та персональних даних громадян, що є важливою умовою формування довіри до цифрових технологій і державних інституцій. 7. Сприяти міжнародній співпраці у сфері цифрових технологій та штучного інтелекту, що дозволить Україні інтегруватися у глобальний цифровий простір та використовувати найкращі світові практики. Отже, у вимірі стратегічної турбулентності поєднання штучного інтелекту з принципами цифрового гуманізму створює передумови для формування ефективної моделі цифрового розвитку України, яка забезпечуватиме інноваційний прогрес, гуманітарну безпеку та сталий розвиток суспільства¹⁷. Розвиток цифрової цивілізації змінює фундаментальні засади взаємодії людини, суспільства і технологій, а штучний інтелект постає не лише як технічний інструмент, а як соціокультурний феномен, що впливає на структуру знання, систему цінностей та форми суспільної комунікації. Синергія штучного інтелекту та цифрового гуманізму відкриває можливості для формування нової моделі цивілізаційного розвитку, у якій технологічні інновації поєднуються з етичними, культурними та соціальними вимірами людського буття.

DOI: 10.51587/9798-9917-51995-2026-027-152-166

17 Воронкова В., Нікітенко В., Кивлюк О. Цифрова освіта у добу штучного інтелекту: філософські аспекти суспільних змін. Theoretical and practical research in 2024 : collective monograph / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services, 2024. С. 127-136. <https://doi.org/10.51587/9798-9917-51902-2025-021-127-136>